BIJLAGE 4. STRAATINTERVIEWS – NOORDWOLDE VERTELT

Vanwege de wens tot meer kwalitatieve data over de voortgang van het project Aandachtsgebieden Stellingwerven is voor het in kaart brengen van de effecten van 'Bestemming Noordwolde' gekozen voor een narratief onderzoek. Dit type onderzoek draait om de vraag hoe mensen in en met taal betekenis geven aan zichzelf en de wereld om hen heen, en daarmee specifiek om het verhaal dat bewoners van Noordwolde vertellen over de leefbaarheid in het dorp. Het onderzoek heeft inzicht gegeven in de verschillende typen bewoners. Ook werden patronen inzichtelijk van verschillen in de beoordeling van de leefbaarheid van het dorp naar type inwoner. Op basis van deze inzichten zijn vier inwonersportretten opgetekend.

1.1 Inwonersportretten

1.1.1 De Noordwoldiger

Ik ben Willem, geboren en getogen in Noordwolde. Ik woon nog steeds in Noordwolde, en dat is niet voor niets: ik waardeer het dorp vanwege de rust en de omringende natuur. Verder is hier alles wat ik nodig heb: een school voor de kinderen en winkels voor de dagelijks boodschappen. Overigens vind ik het wel jammer om te zien dat de lokale middenstand verdwijnt, en dat daarmee leegstand ontstaat.

Er is genoeg te doen in het dorp: (nu weer) een kroeg, een Buurthuus waar activiteiten georganiseerd worden en activiteiten van sportverenigingen. Dat Buurthuus is vrij recent. Er is trouwens recent nog meer opgeknapt in het dorp, zoals de verbouwingen aan het plein en aan woningen in het dorp. Ook de bewoners in het dorp veranderen, omdat er veel import vanuit het westen op de goedkope woningen afkomt.

Overigens heb ik zelf weinig met die import te maken. Ik heb wel veel sociale contacten met andere Noordwoldigers die ik al van vroeger ken, met familieleden en met directe buren. De meesten kom ik gewoon op straat tegen, met anderen spreek ik thuis af. Ik spreek niet met hen af tijdens sociale activiteiten of in de horeca in Noordwolde.

1.1.2 De import-Noordwoldiger

Ik ben Geartsje en woon al zeker een jaar of twintig in het dorp. Ik blijf hier vooral wonen omdat ik het lekker rustig vind. Die rust grenst overigens aan saaiheid, zeker voor de jeugd in het dorp. Voor hen is hier weinig te beleven, dus hangjongeren hier zijn mij niet vreemd en die zorgen nog wel eens voor overlast en kleine criminaliteit.

Ik vind het handig dat alles op loopafstand is: de winkels voor dagelijkse boodschappen, de school en de sportvelden. Vroeger ondernam ik overigens wel wat meer activiteiten in het dorp, maar alles is hier minder geworden.

Minder winkels, minder activiteiten, minder zorg voor elkaar en de omgeving. Dat zie je ook terug in de enorme leegstand in het dorp. De verpaupering van huizen en tuinen is mij sowieso een doorn in het oog. Dat is ook een gevolg van het feit dat Noordwolde toch een bepaald soort mensen aantrekt, die volgens mij wat aan de rand van de samenleving staan.

Ik heb een goed contact met de andere (import-)Noordwoldigers. Het ons-kent-ons gevoel maakt dat ik me veilig voel in het dorp, al wordt er ook wel echt heel veel geroddeld. Zelf spreek ik overal bekenden: in de kantine van de sportclub, tijdens activiteiten in het Buurthuus en in de kerk. We proberen zoveel mogelijk voor elkaar te zorgen.

1.1.3 De import

Ik ben Adam en ik woon hier nu een jaar of twee met mijn vriendin. Ik vind het fijn dat het hier lekker rustig is en dat winkels en de school op loopafstand zijn. Verder heb ik niet zoveel binding met het dorp. We zijn hier gekomen omdat we een woning konden krijgen, maar zien onszelf hier niet de rest van ons leven wonen. Voor ons is dit echt een tussenstation. We hebben dan ook weinig sociale contacten in het dorp: daarvoor reizen we naar elders. We zijn dus vooral veel van huis en zien ons huis in Noordwolde voorlopig even als prima uitvalsbasis voor naar werk en sociale contacten elders, totdat we iets beters hebben gevonden en kunnen betalen.

We hebben wel af en toe contact met de buren trouwens. We houden wat dat betreft wel een oogje in het zeil onderling. Echt afspreken met de buren of andere bewoners doen we niet. We hebben dat wel eens geprobeerd, maar als nieuwe inwoner is het bijna niet mogelijk om contact te maken met de Noordwoldigers. Omdat we toch niet van plan zijn hier lang te blijven wonen vinden we dat niet heel erg, al is het natuurlijk best een beetje jammer.

1.1.4 De jeugd

Ik ben Lieke, 16 jaar, en ben in Noordwolde opgegroeid. Als ik in Noordwolde terugkom voelt dat mij voor altijd een beetje als thuiskomen. Tegelijkertijd ben ik weinig in het dorp: het is hier wel echt saai. Eigenlijk is hier voor mij niets te beleven, behalve een jeugdhonk. Wat ik daar kan doen kan ik thuis ook: dan spreek ik liever met en bij vrienden thuis af. Die vrienden ken ik trouwens vooral van de middelbare school in Meppel: ik ben dan ook vaker bij mijn vrienden in Meppel en Steenwijk te vinden dan in Noordwolde. Ik maak hier in Noordwolde dan ook vooral gebruik van de bushalte om bij mijn vrienden elders te komen: in Meppel en Steenwijk is gewoon veel meer te beleven.

Hoewel ik best binding heb met Noordwolde kan ik me echt niet voorstellen dat ik hier blijf wonen: voor een studie zal ik naar de stad gaan en ik kom na mijn studie zeker niet meer terug naar het dorp. Ik vind het wel fijn dat mijn ouders hier blijven wonen: dan blijf ik toch altijd nog een beetje thuiskomen in Noordwolde.

1.1.5 De buitenstaander

De buitenstaanders in Noordwolde: alle inwoners spreken erover, maar ze zijn niet te vinden in het dorp. Juist omdat de buitenstaanders moeilijk te vinden zijn is het lastig vast te stellen hoe deze doelgroep precies gekenmerkt kan worden: interviews met professionals uit het dorp wijzen erop dat zowel Noordwoldigers, import-Noordwoldigers als import onderdeel uitmaken van dit profiel.

In de praktijk hebben, volgens de geïnterviewden, deze bewoners de gordijnen altijd dicht, hebben zij persoonlijke problematiek en/of komen zij uit het buitenland. Specifiek de buitenstaanders zijn volgens de overige inwoners van Noordwolde verantwoordelijk voor de toename van de (kleine) criminaliteit in het dorp. Het zijn mensen die (op zijn best) aan de rand van de samenleving staan en die vanwege de lage huurprijzen juist heel veel naar Noordwolde komen. Eens in een woning ingetrokken zie je deze groep buitenstaanders vrijwel niet meer, al is wel bekend dat velen in de Bijlmerflatjes wonen of gewoond hebben. De laatste jaren neemt het aantal buitenstaanders toe, ook door de opkoop van leegstaande panden door zorginstellingen.

1.2 Onderzoeksverantwoording

Er is expliciet gekozen voor het uitvoeren van narratief onderzoek, om het verhaal van de inwoner van Noordwolde op te kunnen tekenen. Om dat te kunnen doen is een topiclijst op- en vastgesteld in overleg met Noordwoldiger Jan de Vries en gebiedsteammedewerker Ineke Hut. De vier vragen die zijn vastgesteld luiden:

1. Bent u een Noordwoldiger en waar blijkt dat uit?
2. Hoe is het om in Noordwolde te wonen ?
3. Is er iets veranderd in (uw tevredenheid over wonen in) Noordwolde?
4. Heeft u sociale contacten binnen het dorp die belangrijk voor u zijn?

Afname van het onderzoek vond op drie verschillende momenten plaats. Op 15 maart 2019 zijn gesprekken gevoerd in het winkelcentrum van Noordwolde. Daarbij werd meteen al de regionale verzorgingsfunctie van het dorp duidelijk: veel mensen die aangesproken werden waren bereid om mee te werken aan het onderzoek, maar vielen af omdat zij geen inwoner van Noordwolde waren. Opmerkelijk was verder dat al vrij snel verzadiging van antwoorden optrad tijdens gesprekken met inwoners in het winkelcentrum: we hoorden weinig nieuwe verhalen en invalshoeken meer. Over het algemeen werd gesproken met inwoners met een relatief hoge sociaaleconomische status die van oorsprong niet uit de Stellingwerven komen en aan de rand van het dorp wonen. Daarom is besloten om bij vervolgafname andere locaties te bezoeken, om ook andere typen inwoners uit het dorp hun verhaal te kunnen laten doen. Een van de daarna gekozen locaties is de omgeving van de basisschool binnen het dorp op 12 april, toen daar ook de Koningsspelen plaatsvonden. Een andere locatie betrof het centrum van Noordwolde, en specifiek de braderie die op 25 mei vanwege de Knopersmarkt plaatsvond.

Over het geheel genomen kan gesteld worden dat de inwoners van Noordwolde zeer welwillend waren mee te werken: slechts enkele malen ontbrak het inwoners van Noordwolde aan tijd of interesse. In totaal hebben ruim 30 inwoners hun verhaal gedaan. Daarbij vonden in enkele gevallen gesprekken met meer dan een deelnemer tegelijk plaats: deze gesprekken zijn tot een gespreksverslag uitgewerkt. Toevallig is tijdens de afname van het onderzoek ook een gesprek gevoerd met de voorzitter van de Ondernemersvereniging Noordwolde (OVN). Dit gesprek is in de analyse en rapportage van het narratieve onderzoek buiten beschouwing gelaten, maar vormt uiteraard wel input voor de eindrapportage van de monitoring van Aandachtsgebieden Stellingwerven in het voorjaar van 2020.

Het resultaat van de afname van narratieve interviews bestaat uiteindelijk uit 27 uitgewerkte gespreksverslagen. De gespreksverslagen zijn opgesteld door het *verbatim* uitschrijven van alle interviews. De verslagen zijn daarna verwerkt in een databestand. Dit databestand is het bronbestand geweest voor analyse van de verhalen, waarbij expliciet gezocht is naar patronen in en tussen antwoorden van (verschillende typen) inwoners van Noordwolde.

Deze analyse leidde tot het opstellen van de vier al eerder opgenomen bewonersportretten. Daarnaast is in de volgende paragraaf nog een korte verslaglegging van algehele bevindingen opgenomen.

1.3 Algehele bevindingen

1.3.1 Typering inwoners Noordwolde

Er lijken vier soorten Noordwoldigers te zijn, op basis van antwoorden op de vraag 'Bent u een Noordwoldiger?' Deze vier soorten inwoners kunnen omschreven worden als:

1. 'Echte Noordwoldigers': Mensen die geboren en getogen zijn in Noordwolde. Zij roepen volmondig 'ja' wanneer hen gevraagd wordt of zij Noordwoldiger zijn.

2. 'Import Noordwoldigers': Mensen die niet in Noordwolde geboren zijn maar er al wel (heel) lang wonen en zich wel sterk verbonden voelen met Noordwolde. Zij roepen meestal volmondig 'nee' en soms een twijfelende ja.

3. 'Import': Mensen die geen Noordwoldiger zijn omdat ze er pas kort wonen en zich (mede daarom) ook niet echt verbonden voelen met Noordwolde.

4. 'Buitenstaanders': Mensen die niet bij Noordwolde horen (buitenlanders, 'verkeerde import', de mensen achter gesloten gordijnen). Over deze mensen wordt veel gesproken, maar niemand van de geïnterviewden behoort naar eigen zeggen tot deze categorie.

Het verschil tussen echte Noordwoldigers en 'import-Noordwoldigers' is niet altijd even duidelijk. Met name de ímport-Noordwoldigers' voelen zich soms een 'echte Noordwoldiger'. Daar waar meerdere mensen tegelijk geïnterviewd werden, werd een dergelijk gevoel snel 'hersteld': echte Noordwoldigers vinden dat je jezelf alleen als zodanig mag typeren wanneer je geboren, getogen en woonachtig bent in het dorp.

> *'Nee hoor, je bent geen Noordwoldiger. Je bent immers in het ziekenhuis in Heerenveen geboren'.*

1.3.2 Typering woonklimaat Noordwolde

Over het algemeen vinden inwoners dat het prettig wonen is in Noordwolde. Dat blijkt onder meer uit de verhalen die de inwoners vertellen over de gewaardeerde rust en ruimte in het dorp en de natuurlijk omgeving. Ook de sociale cohesie in het dorp speelt een rol: iedereen kent en groet elkaar en er is sprake van een ons-kent-ons-gevoel. Overigens kennen deze voordelen van het dorp ook nadelen: de meestal gewaardeerde rust en ruimte wordt ook wel eens ervaren als 'saai', zeker door de jeugd en door relatief jonge inwoners. En dat meestal zo gewaardeerde ons-kent-ons-gevoel leidt ook tot veel roddel, achterklap en ongewenste sociale controle. Wel prettig vinden inwoners de nabijheid van faciliteiten, waaronder de supermarkten.

> *'Nou ja kijk, het is een klein dorp, maar je hebt wel alles hè. Dus dat is wel mooi.'*
> *Dus je hoeft er niet op uit voor de boodschapjes.*

Tot slot blijkt uit verhalen dat er genoeg activiteiten in het dorp zijn: in het Buurthuus, op sportverenigingen en bij andere sociale clubs (waaronder postduiven, klaverjassen, samen eten, enzovoorts). Opvallend daarbij is dat inwoners ook relatief vaak aangeven dat er genoeg initiatieven ontplooid worden, maar dat deze initiatieven in de praktijk niet of moeilijk van de grond komen. Zij denken daarbij aan de jaarlijkse braderie die steeds minder exploitanten trekt, of aan een geplande barbecue in het dorp die vanwege geringe belangstelling toch niet door kon gaan. Het lijkt lastig voldoende inwoners te mobiliseren om van activiteiten echt een succes te kunnen maken.

De meeste inwoners vinden het dus, ongeacht enkele mitsen en maren, prettig om in Noordwolde te wonen. Dat betekent niet dat zij geen verhalen vertellen over de minder leuke kanten van (wonen in) het dorp. Het meest wordt dan gesproken over de leegstand van winkels, het wegtrekken van lokale middenstand en het daaruit voortvloeiende onaantrekkelijke centrum van het dorp. Ook veel genoemd is het toewijzingsbeleid van de woningbouw en de opkomst van woningen van een zorgcentrum in het dorp: beiden leiden in de verhalen tot relatief veel inwoners in het dorp met sociale problematieken (inwoners met 'een rugzakje').

Ja, kijk als je door de straten achter ons rijdt he, de Pitrietstraat, ja… Wat daar allemaal ingekomen is, ik zou het niet weten. Hè, de gordijnen zijn gesloten. En de tuinen zijn, nou ja… en de containers worden niet weggehaald van de stoep.'

Andere, minder goede, kwalificaties die inwoners van het dorp aan Noordwolde toekennen zijn (1) het slechte imago van een 'tokkiedorp', (2) het veelvuldige drugsgebruik en (3) de toename van kleine criminaliteit en het onvoldoende handhaven en controleren hiervan door gemeente en politie.

1.3.3 Veranderingen in Noordwolde

Het meest gehoorde antwoord op de vraag 'Is er iets veranderd de afgelopen jaren in Noordwolde?' luidt 'nee, … nee, niet echt'. Pas na expliciet doorvragen door de interviewers kunnen toch een aantal veranderingen benoemd worden door de inwoners. Daarbij gaan de positieve verhalen in het overgrote deel van de gevallen over het winkelcentrum en het opgeknapte Manauplein. Ook herkennen inwoners dat het dat het buurthuus tot meer activiteiten in het dorp leidt.

'Want alles gaat eigenlijk in het dorp weg. Als je hier vroeger zag hoeveel winkels hier waren, dat willen jullie niet weten.'

Zeker de helft van de inwoners ervaart echter dat Noordwolde juist nadelig verandert. Zij ervaren dat zo omdat de lokale middenstand verdwijnt en leegstand achterlaat. Ook het aandeel 'echte Noordwoldigers' wordt steeds kleiner en het aandeel inwoners met sociale problematiek en het aandeel buitenlanders neemt juist toe, wat in de verhalen van de inwoners dan weer leidt tot een toename van kleine criminaliteit en/of overlast.

Slechts een handvol inwoners van Noordwolde kent, bij expliciet navragen, de projectnaam Bestemming Noordwolde. Betreffende inwoners koppelen Bestemming Noordwolde dan uitsluitend aan verbeteringen in de fysieke leefomgeving. Niemand benoemt de projecten die bedoeld zijn om de sociale leefomgeving te verbeteren. Projecten als Vitale Regio, of meer specifiek Vreedzame school en Rookvrije generatie, het KOEK-project, de klussendienst of Rotan in Beeld zijn bij inwoners niet bekend.

1.3.4 Sociale leefbaarheid binnen Noordwolde

De meeste inwoners geven aan sociale contacten in het dorp te hebben. Veelal zijn dat familieleden die ook in het dorp wonen en/of buren. Verder kennen de 'echte Noordwoldigers' elkaar en weten wie familie van wie is. Zij groeten elkaar ook op straat. Hechte sociale contacten vinden vooral plaats tussen 'echte Noordwoldigers' en 'import Noordwoldigers': zij ervaren dan ook sociale cohesie binnen het dorp. Voor de overige inwoners lijkt het moeilijk, zo niet onmogelijk, om contact met hen te maken: de community van Noordwoldigers is erg op zichzelf. Overigens benoemt een van de respondenten dat dit het gevolg is van wantrouwen bij Noordwoldigers door ervaringen van uitbuiting in het verleden: niet voor niets is volgens deze geïnterviewde nog relatief weinig terug te zien van de hoogtijdagen van Noordwolde als vlechtdorp.

'Dus ik ben hier niet opgegroeid. En het dorp is zeg maar heel gehecht zeg maar, met mensen die hier al heel lang wonen. Dus ik vind het wel best wel lastig om ja, sociaal contact enzo, vrienden enzo te maken hier.'

Omdat de community van Noordwoldigers erg op zichzelf lijkt, ervaren meer recente inwoners maar in beperkte mate sociale cohesie in het dorp, al hebben zij wel contacten met directe omwonenden. Sociaal economische status lijkt hier overigens ook een rol in te spelen: inwoners met een beperkt budget hebben de financiële middelen niet om een kop koffie te drinken in de Tramhalte of een drankje te kopen in het café. Het contact met inwoners, anders dan de inwoners uit de eigen buurt, wordt daarmee extra bemoeilijkt.

Tot slot geldt nog dat jongeren steeds vaker wegtrekken uit Noordwolde. Reden hiervoor is dat de sociale contacten van de jongeren zich vooral buiten Noordwolde afspelen: zij gaan in een andere plaats naar de middelbare school en doen daar hun 'vriendengroep' op. De onderlinge contacten die in Noordwolde op de basisschool worden opgedaan lijken niet sterk genoeg om te continueren na de basisschooltijd. Jongeren verliezen elkaar daarmee vanaf de middelbare schooltijd wat uit het oog, ook omdat in Noordwolde voor hen te weinig aanbod van activiteiten is.

'Eh…nee, ik heb hier niet veel. Nee, ik heb in Steenwijk op school gezeten en daar heb ik eigenlijk nog steeds mijn vriendinnen vandaan, weet je wel.'